

Landrapport Danmark KNS Representantskapsmøde 2019

Velfærden i Danmark på private hænder

Den generelle situation

Velfærden i Danmark løses i dag af mange private aktører (kommercielle såvel som selvejende). De seneste år med borgerlig regering, har sat skub i andelen af private aktører, der opererer inden for velfærdsområderne.

Siden 1990'erne, hvor en socialdemokratisk regering indførte det frie valg, er der under de forskellige regeringer skabt lovgivning til udvidelse af det frie valg, gældende fra omsorg for ældre, til tøjvask, indkøb, vuggestuer, børnehaver og oprettelse af friplejeboliger.

Det frie valg skal ikke ses som en desideret udlicitering, da dette er 2 forskellige måder at skabe konkurrence på. Det frie valg er ikke noget, der besluttet i kommunen – det er fastsat i lovgivningen. En udlicitering af et givent område, er en beslutning, kommunen selv tager. Fritvalgsordningerne er designet sådan, at det udelukkende er borgeren, der her kan vælge, om denne vil bruge enten den ene leverandør eller den anden, den offentlige eller den private. Der konkurreres ikke her om pris eller kvalitet, men filosofien er, at det frie valg er en kvalitet i sig selv.

Børneområdet

Det er meget tydeligt, at se mange borgere gøre brug af det frie valg, når man ser på antallet af børn i privatinstitutioner.

Antallet af børn i privatinstitutioner er tredoblet på få år – fra 6.800 i 2007 til 22.650 i 2018¹. Antallet af private kommercielle dagsinstitutioner er ligeledes steget. På 10 år er antallet af private institutioner steget til 550, hvorimod andelen af selvejende er halveret i samme periode.²

Oprettelsen af private dagtilbud sker ofte, fordi en kreds af forældre tager initiativ til at oprette en privat børnehave eller vuggestue. Dette sker, enten fordi forældrene er utilfredse med det kommunale tilbud, eller som følge af besparelser i kommunen, som betyder at den lokale vuggestue/børnehave bliver lukket, og forældrene derved har længere til nærmeste kommunale pasning.

Andelen af private daginstitutioner er mest koncentreret uden for de store byer i Danmark og ses hovedsagligt i det, der kaldes Udkantsdanmark.

Foruden stigning i antallet af børn, der passes i private daginstitutioner, er antallet af børn, der passes i private pasningsordninger ligeledes stigende. Det formodes at omkring 10.000 børn bliver passet af private, og ikke i den offentlige dagplejeordning. Dette skyldes nødvendigvis ikke, at forældrene ønsker pasning i

¹ Kilde: Danmarks Statistik og Bureau 2000's kommunerundersørgelse

² Kilde: Mandag morgen, 9. april 2019

privat pasningsordninger frem for en offentlig, men at der i en periode har været store reduktioner inden for den kommunale dagplejeordning.

Ældreområdet

I '00 tog udlicitering af hjemmepleje og til dels også plejehjem rigtigt fat. Kommunerne gik fra en godkendelsesmodel, hvor private leverandører skulle godkendes efter meget få kriterier – for at få lov til at tilbyde pleje og praktisk hjælp hos borgeren – til at kommunerne begyndte at udlicitere dele eller hele deres hjemmepleje og plejehjem.

Antallet af fritvalgsleverandører er gradvist faldet fra perioden 2010-2017 (Figur 1). Dette skyldes hovedsageligt, at kommunerne er gået fra en almindelig til en skærpet godkendelsesmodel for udlicitering.

Omkring 100 fritvalgsleverandører leverer kun praktisk hjælp, og har derfor et begrænset antal af FOAs medlemmer, da de hovedsageligt har ufaglærte ansatte.

De resterende virksomheder leverer både personlig pleje og praktisk hjælp.

I perioden 2013-2017 var der i gennemsnit 8 konkurrencer om året inden for fritvalgsområdet. I 2018 har der kun været 4 konkurrencer, og ingen konkurrencer det sidste halve år (Kilde: Konkursindex.dk).

Leverandører af privat hjemmehjælp efter område og tid

Enhed: antal

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Hele landet	413	396	396	459	432	375	326	357 ³

Figur 1: Antal leverandører af privat hjemmehjælp (Kilde: Danmarks Statistik)

De sidste par år har bølgen af konkurrencer medført, at kommunerne holder tilbage med at lave udbud på plejecenterområdet. Desuden er der nogle kommuner, såsom Aarhus, der er gået tilbage til godkendelsesmodellen. Kommunerne er måske i højere grad ikke så fokuseret på, at udbud kan medføre besparelser, men ønsker en mere stabil leverandør.

Konkurrencerne har i få kommuner medført, at modtagere fravælger private virksomheder, men på landsplan er de privates markedsandele vokset.

³ Opgørelsen kan være misvisende, da stikprøvekontrol viser, at Danmarks Statistik angiver at der er 14 leverandører i København, hvor der reelt kun er 2

I perioden 2010-2017 er andelen af modtagere, der vælger en privat leverandør første gang de bliver visiteret, kun faldet en smule for de modtagere, der udelukkende bliver visiteret til praktisk hjælp.

Til gengæld er andelen steget for de modtagere, der enten udelukkende vælger at få udført personlig pleje eller både personlig pleje og praktisk hjælp (**Fel! Hittar inte referenskälla.**).

Førstegangsvisiterede, fritvalg, der benytter privat leverandør efter køn, alder, område, ydelsestype og tid

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Modtagere, der udelukkende modtager personlig pleje	3,4	5,3	5,5	6,8	7,1	6,8	7,1	7,2
Modtagere, der udelukkende modtager praktisk hjælp	40,1	42,7	42,3	40,1	39,1	36,5	34,1	35,4
Modtagere af både personlig pleje og praktisk hjælp	17,8	19,1	20,1	20,4	20,5	20,3	20	18,5

Figur 2: Antal modtagere af personlig pleje og/eller praktisk hjælp (Kilde: Danmarks Statistik)

Når man taler om plejehjem inden for det private område, taler man dels om udliciterede plejehjem, selvejende plejehjem med driftsoverenskomst med kommuner og dels om friplejeboliger.

Der er sket en markant stigning i antallet af friplejeboliger inden for de sidste 5 år, og antallet af tilladelser og opførelse af friplejeboliger er fortsat stigende. Dette skyldes en ændring i loven i 2007, hvor den daværende borgerlige regering åbner op for at fonde, virksomheder og organisationer kan bygge friplejeboliger uden en forhåndsftale med en kommune.

	Antal arbejdspladser	Pladser
Friplejeboliger	44	1.588
Udliciterede plejecentre	15	873
Total	59	2.461

Figur 3: Antal friplejeboliger og udliciterede plejehjem, opgjort november 2018

Hovedparten af friplejeboliger drives af selvejende virksomheder. Men det er foreholdsvis nyt, at kommercielle private virksomheder er begyndt at søge godkendelse til at opføre friplejebolig, såsom Attendo og Ambea.

Antallet af udlicerede plejecentre har ikke ændret sig de sidste par år og ligger dermed relativt stabilt. Ambea og Attendo står for driften af hovedparten af de udlicerede plejehjem, men også selvejende virksomheder har budt og vundet driften af 4 udlicerede plejehjem.

Handicapområdet

Når det gælder BPA-ordninger og hjælp til borgere med respirationsinsufficiens, er der hovedsagligt 2 store virksomheder, der dominerer markedet. Henholdvis den internationale koncern Olivia og den danske virksomhed DUOS. Borgere med BPA, har i realiteten meget sjældent mulighed for at vælge en kommunal leverandør, da de fleste kommuner har udlagt arbejdsgiveransvaret til den handicappede selv, som så uddelegerer dette videre til et selskab. Når det gælder respirationsinsufficiens borgerne, er det de danske regioner, der har valgt at udlicitere denne hjælp, hvorfor der ikke her er tale om et fritvalg men ren udlicitering.

Andre områder

Mange områder inden for det kommunale område, hvor FOA har haft medlemmer og overenskomsten, er over tid blevet udsat for udlicitering. Der er ikke sket en stigning i antallet af udlicitering fra kommunernes side, men denne har været mere eller mindre konstant over de sidste 10 år, hvor andelen af konkurrenceudsættelse af kommunale opgaver har ligget på omkring 27,1 %. Kommunerne har igennem de seneste år også hjemtaget fejlslagne udliciteringer, hvor kvaliteten i forhold til tidligere har været dårligere, når den bliver udført af private virksomheder.

Områder, hvor vi ser en vækst i udbud, er indenfor vikarbureauer på social- og sundhedsområdet, og så ser vi en stigning i private sociale tilbud, hvor der kun i få tilfælde har været tale om udbud. Det er overvejende den enkelte kommune i den enkelte sag, som visiterer til private tilbud frem for kommunale. En af årsagerne til dette er, at de tidligere meget specialiserede institutioner blev drevet af de nu nedlagte amter, for over 80 % drives nu af kommunerne og har derved mistet specialiseringen.